

OBSAH

Autorský kolektiv	4
Předmluva k II. dílu	5

HLAVA I. REVOLUČNÍ A NÁRODNÍ HNUTÍ ČESKÉHO A SLOVENSKÉHO LIDU V LETECH 1848—1849

Kap. 1. Prameny a literatura

Prameny - Archivní materiál - edice - Periodický tisk - edice - Drobné tiskoviny - edice - Paměti - edice - Korespondence - edice - Historiografická práce současných - Stav a úkoly studia pramenů - Literatura - Jubilejní literatura z r. 1898 - Literatura z počátku XX. století do r. 1918 - Literatura po roce 1918 - Životopisná literatura - Význam a nedostatky buržoasní historiografie - Pokusy o marxistický výklad revolučního hnutí let 1848—1849: a) před r. 1945, b) po r. 1945 - Stav a úkoly celkového studia - Bibliografie - Prameny a odborná literatura k slovenským dějinám - Prameny - Korespondence a memoáry - Literatura publicistická a vědecká	7

Kap. 2. Mezinárodní postavení rakouské monarchie

Hospodářský a společenský vývoj - Úkoly a význam revolučního hnutí v německých zemích	15

Kap. 3. Hospodářské a společenské podmínky v rakouské monarchii koncem let čtyřicátých

Hospodářská a společenská situace v rakouské říši před r. 1848 - Třídní rozvrstvení a požadavky třídních vrstev - Nespokojenost s národnostním a hospodářským útlakem - Krize monarchie a revoluční východisko z ní - Situace v českých zemích - Projevy nespokojenosti a opatření úřadů - Rolnická otázka	17

Kap. 4. Přípravy a počátky revolučních bojů v českých zemích

§ 1: <i>Přípravy revolučního hnutí</i>	19
Třídní rozvrstvení v českých zemích a) šlechta - b) buržoasie 1. liberální - 2. radikální demokraté - Repeal - c) Průmyslový proletariát - d) Rolnictvo - Projevy nespokojenosti před r. 1848 - Počátek agitace radikálů v únoru 1848 - Agitace radikálů v březnu 1848 - Schůze v Svatováclavských lázních 11. března - Svatováclavský výbor a první pražská petice - Revoluce ve Vídni 13. března - Růst revolučního hnutí v českých zemích, zvláště v Praze - Obavy a opatření buržoasie - Národní gardy - Akademická legie - Svornost - Vojsko - Neklid na venkově - Odpověď císaře na 1. petici - Druhá pražská petice - Svatováclavský výbor - Růst jeho významu - Vznik Národního výboru - Kabinetní list z 8. dubna - Morava a Čechy - Národní výbor - činnost, význam	
§ 2: <i>Národnostní otázka a boj o Frankfurt</i>	35
Češi a Němci. Spolupráce liberálů a radikálů v březnu - Odmítavý postoj konservativních Němců - Národnostní rozpory v dubnu - Frankfurtský velkoněmecký program - Palackého psaní do Frankfurtu 11. dubna - Austroslavistický program Čechů - Postoj pražských Němců - Rozhod Čechů a Němců - Otázka voleb do Frankfurtu v českých zemích	

§ 3: <i>Přípravy reakce k zardoušení revolučního hnutí</i>	44
Pillersdorfova „oktrojírka“ - Postoj radikálů koncem dubna „Lípa slovanská“ - Studentská organizace „Slávie“ - Radikálové a rolnická otázka - Proletariát v dubnu - A. Windischgrätz v Praze - Liberálové a radikálové v květnu - Požadavky textilních dělníků v květnu - Stávka typografů 25. V. — 9. VI. - Český zemský sněm - Prozatímní vládní rada pro Čechy - Moravský zemský sněm - Napjatá situace v Čechách počátkem června	
§ 4: <i>Slovanský sjezd v Praze</i>	50
Příčiny svolání Slovanského sjezdu - Vznik sjezdové myšlenky - Přípravný výbor - Sjezdové sekce - Program sjezdu - Účastníci sjezdu a jeho zahájení - Jednání sjezdu - Změna programu jednání - Manifest sjezdu - Austroslavistické stanovisko - Demokratická levice na sjezdu - Postoj Němců a Maďarů k sjezdu - Přerušení sjezdu červnovým povstáním - Sjezd a pražské povstání	

Kap. 5. Červnové povstání

§ 1: <i>Výbuch a průběh událostí</i>	56
Reakční opatření Windischgrätzova a odpor proti nim - Studentstvo - Proletariát - „Sbratřovací mše“ 12. června - Výbuch povstání a jeho průběh - Němci a povstání - K. Marx a povstání	
§ 2: <i>Pražské povstání a venkov</i>	60
Pomoc z okolí Prahy - Agitace radikálů - Pomocné výpravy Praze - Úřady a vojsko proti výpravám	
§ 3: <i>Cíle a význam povstání</i>	61
Cíle povstání - Přípravy k brannému odporu - Liberálové (Palacký) a povstání - Buržoasní historiografie o povstání - Radikální demokraté o povstání - Význam povstání	
§ 4: <i>Otevřený nástup reakce v Čechách</i>	62
Mimořádná vojenská vyšetřovací komise - Opatření proti proletariátu, studentstvu a tisku - Konec Slovanského sjezdu, českého zemského sněmu a Národního výboru - Rozpuštění „Svornosti“ a reorganizace „Národní gardy“ - Venkov po povstání	

Kap. 6. Politické hnutí po porážce červnového povstání

§ 1: <i>Rolnická otázka na říšském sněmu</i>	64
Ústavodárný říšský sněm - Složení české delegace na sněmu - Podpora vlády českou delegací - Rolnická otázka na sněmu - Vážnost situace v rolnické otázce v červnu a červenci - Kudlichův návrh na zrušení roboty bez náhrady - Česká delegace pro náhradu - Jednání o zákonu ze 7. září 1848 o zrušení roboty za náhradu - Význam zákona	
§ 2: <i>Říjnová revoluce ve Vídni a Češi</i>	68
Jednání sněmu o ústavě - Postoj českých liberálů k vládě a dynastii - Vládní ústupky liberálům - Česká delegace proti podpoře maďarského protivládního odporu - Říjnová revoluce ve Vídni - Opuštění sněmu českou delegací - Otázka dalšího jednání říšského sněmu - Poměr liberálů k vládě a dynastii po říjnové revoluci - Postoj radikálů po červnovém povstání a) k sociální otázce - b) k rolnické otázce - c) k říšskému sněmu a k Vídni - Radikální publicistika v létě a na podzim 1848 - Radikálové (Sabina) a říjnová revoluce - Lípa slovanská na podzim 1848 - Lípa slovanská a říjnová revoluce - Studentstvo a říjnová revoluce - Lípa slovanská a boj bána Jelačice proti Maďarům - Delegace Prahy u císaře s přímluvou za Vídeň - Morava a říjnová revoluce	
§ 3: <i>Kroměřížský sněm</i>	78
Čeští liberálové a říšský sněm - Přeložení říšského sněmu z Vídně do Kroměříže - Nová reakční vláda Schwarzenbergova - Změna na císařském trůně a vnitřní situace říše - Radikálové a liberálové o situaci po pádu Vídně - Ra-	

Kap. 1. Prameny a literatura

§ 1: <i>Prameny</i>	793
Celkový stav, přístupnost a zpracování pramenů - Nejdůležitější archivní prameny - Nejdůležitější tištěné prameny	
§ 2: <i>Literatura</i>	796
Celkové zhodnocení - Přehledné práce - Nejdůležitější literatura k hospodářskému a sociálnímu vývoji - Nejdůležitější literatura k mezinárodně politickému vývoji a postavení českých zemí před světovou válkou - Nejdůležitější literatura k dějinám české a německé buržoasie - Ostatní literatura	
§ 3: <i>Literatura a prameny k slovenským dějinám</i>	800

Kap. 2. Nástup imperialismu a mezinárodní vývoj

§ 1: <i>Charakteristika období imperialismu</i>	802
§ 2: <i>Mezinárodní vývoj v letech 1900—1913, postavení habsburské monarchie a rakousko-uherská zahraniční politika</i>	806
Základní rysy mezinárodní situace - Vzrůst národně-osvobozenského boje a hnutí lidových mas - Mezinárodní dělnické hnutí - Přeskupování v táboře velmocí - Obnovení Trojspolku v r. 1902 - Mezinárodní postavení Rakousko-Uherska a jeho zahraniční politika - Macedonská otázka - Münzstegská dohoda - Příchod dynastie Karađorđevićů na srbský trůn - Rusko-japonská válka - Mezinárodní ohlas a význam první ruské buržoasně demokratické revoluce 1905—1907 - Pokus o německo-ruskou dohodu - Vznik Trojdhody - Zesílení rakousko-uherské expanze - Celní válka Rakousko-Uherska se Srbskem - Anexe Bosny-Hercegoviny - Růst válečného nebezpečí v Evropě po r. 1908 - První balkánská válka - Druhá balkánská válka	

Kap. 3. Hospodářský vývoj v období nástupu imperialismu

§ 1: <i>Vývoj průmyslu v letech 1900—1914</i>	819
Vývoj výrobních prostředků v průmyslu - Vývoj dopravy - Růst objemu průmyslové výroby - Postavení předlitavského průmyslu ve světové výrobě - Nerovnoměrnost průmyslového vývoje v Předlitavsku - Průmyslové postavení českých zemí - Hospodářské krize v období předválečného imperialismu - Koncentrace výroby - Centralisace kapitálu - Vývojové tendence dopravy a průmyslu v Uhrách ke konci XIX. století - Hospodářská krize v letech 1900—1903 - Další vzestup průmyslové výroby v Uhrách - Podporování uherského průmyslu vládou - Podíl slovenského průmyslu na průmyslové výrobě v Uhrách	
§ 2: <i>Vývoj zemědělství v letech 1900—1914</i>	847
Pokračující pokles počtu zemědělského obyvatelstva - Vylidňování venkova - Používání námezdní pracovní síly v zemědělství - Rozsah a charakter zemědělské půdy - Držba půdy - Další mechanisace zemědělské výroby - Umělá hnojiva, meliorace - Konjunktura v zemědělství - Vzrůst pozemkové renty - Nové formy realizace zemědělských výrobků - Vytváření agrárního kapitálu - Postavení zemědělství českých zemí v Předlitavsku - Základní charakter zemědělství v Uhrách na počátku XX. století - Vzrůst technické úrovně zemědělství - Rozklad rolnictva a důsledky tohoto rozkladu na vývoj zemědělství	
§ 3: <i>Rakouské monopoly a finanční kapitál</i>	865
Vývoj monopolů - Monopoly na Slovensku - Zvláštnosti a politika rakouských monopolů - Vývoj rakouských obchodních bank - Další úvěrní ústavy - Uherské banky - Ovládnání průmyslu na Slovensku maďarským bankovním kapitálem - Podřizování státu monopoly - Obchodní smlouvy z r. 1906 - Vztah Předlitavska a Zalitavska - Vnitřní rozpory v Předlitavsku - Vývoj	

českého kapitálu - České banky - Slovenské banky - Expansivní hospodářská politika české buržoasie - Vývoz českého kapitálu - Parasitní tendence v české buržoasii - Zájem české buržoasie na Rakousko-Uhersku - Sociální obsah národnostní otázky v monarchii - Oslabování mezinárodního postavení monarchie. Pronikání říšskoněmeckého vlivu do monarchie - Rakouské názory na sblížení s Německem - Militarisace - Zhoršení finanční situace státu - Specifické rysy rakousko-uherského imperialismu

Kap. 4. Sociální obraz české společnosti v období předválečného imperialismu

- § 1: *Postavení dělnické třídy. Postavení buržoasie a malovýrobců . . . . .* 895
 Změny v počtu a sociální skladbě obyvatelstva - Změny ve složení české buržoasie - Postavení malovýrobců - Postavení slovenské buržoasie a malovýrobců - Postavení dělnické třídy - Úsilí o zvýšení intenzity práce - Délka pracovní doby - Nezaměstnanost - Vývoj mezd - Prudký vzestup cen základních životních potřeb - Zdravotní poměry - Sociálně reformní činnost - Nízká životní úroveň pracujících podmaněných národů - Dělnická aristokracie a byrokracie - Zostření boje dělnické třídy - Postavení slovenské dělnické třídy
- § 2: *Postavení rolnictva . . . . .* 916
 Třídní a sociální struktura české vesnice na počátku XX. století - Vytváření české agrární velkoburžoasie - Další vzrůst zadlužení - Vystřehovalectví - Postavení zemědělského dělnictva - Postavení slovenského rolnictva

Kap. 5. Politický vývoj v českých zemích a na Slovensku počátkem XX. století

- § 1: *Počátky parlamentní krize v Předlitavsku . . . . .* 920
 Prvè politické důsledky nástupu imperialismu - Jmenování Křobrovy vlády - Přesun sil doprava v politickém táboře rakouské buržoasie - Zvýšený buržoasní rozvoj potlačených národností - Krize dualismu a její uherské motivace
- § 2: *Rozklad buržoasního politického tábora v českých zemích . . . . .* 926
 Charakteristika české buržoasní politiky na počátku XX. století - Mladocheská strana - Staročeská strana - Agrární strana - Čeští klerikálové - Pokrokáři - Česká lidová strana („realisté“) - Moravská lidová strana - Vznik Národní rady české v Praze - Německé buržoasní politické strany v českých zemích
- § 3: *Česká buržoasní parlamentní politika za Körbera . . . . .* 938
 Česko-německá konference v únoru a březnu 1900 - Nezdar jednání o jazykové otázce na říšské radě - Parlamentní volby v roce 1901 - Česká buržoasní politika v novém parlamentě - Česká buržoasní politika na sněmeh v l. 1900—1903 - Nové česko-německé národnostní smířovačky - Rekonstrukce Křobrovy vlády a její pád
- § 4: *Politika slovenské buržoasie . . . . .* 946
 Charakteristika martinské skupiny - Hlasisté a jejich národné politický program - Ludácko-klerikální skupina - Přerušení politické pasivity
- § 5: *Dělnické hnutí v českých zemích v letech 1900—1904 . . . . .* 949
 Některé obecné rysy dělnického hnutí v Předlitavsku před rokem 1905 - Stávkové hnutí v Předlitavsku v letech 1900—1904 - Hornická stávka v roce 1900 - Stav odborového hnutí v Předlitavsku - Československá sociální demokracie na počátku XX. století - Sjezd Československé sociální demokracie v Českých Budějovicích v roce 1900 - Parlamentní volby v roce 1901 - Vídeňský sjezd sociální demokracie v Předlitavsku - Boj Československé sociální demokracie a české dělnické třídy proti reakci a drahotě - Sjezd Československé sociální demokracie v Prostějově v říjnu 1904 - Rakouská (německá) sociální demokracie v českých zemích - Anarchisté - Národní sociálové - Křesťanští sociálové v českých zemích

§ 6:	<i>Dělnické hnutí na Slovensku . . . . .</i>	961
	Stávkové hnutí na počátku XX. století - Program Sociálně demokratické strany Uher z r. 1903 - Vedení strany a slovenské dělnické hnutí	

Kap. 6. Ohlas první ruské buržoasně demokratické revoluce v českých zemích a na Slovensku a vítězný boj pracujících za všeobecné hlasovací právo

§ 1:	<i>Celková politická situace v Předlitavsku a ohlas rusko-japonské války . . . .</i>	966
	Začátek krize rakousko-uherského dualismu - Jmenování Gautschovy vlády v Předlitavsku - Ohlas rusko-japonské války v českých zemích	
§ 2:	<i>První ohlas ruské buržoasně demokratické revoluce v českých zemích . . . . .</i>	969
	„Krvavá neděle“ a první zprávy o ruské revoluci - První akce dělnické třídy v českých zemích - Ohlas příprav na konstituční Bulyginovu reformu v Rusku - Politika české buržoasie	
§ 3:	<i>Vzrůst boje dělnické třídy za všeobecné hlasovací právo . . . . .</i>	971
	1. máj 1905 - Návrh Gautschovy reformy volebního práva do českého zemského sněmu - Společná zemská konference českých a německých sociálních demokratů v Praze v červnu 1905 - Projev oportunistů a reformismu v taktice vedení sociální demokracie - Kontrarevoluční postoj české a německé buržoasie - Revoluční boj dělnické třídy za prosazení všeobecného hlasovacího práva do vídeňského parlamentu - Bouřlivé listopadové dny - Pasivní resistance železničářů - „Demokratické“ vystoupení české buržoasie ve prospěch volební reformy - „Moravský pakt“ - Generální politická stávka 28. listopadu	
§ 4:	<i>Ohlas ruské buržoasně demokratické revoluce na Slovensku . . . . .</i>	988
	Ohlas ruské revoluce v Uhrách - Počátky ohlasu ruské revoluce na Slovensku - Vznik slovenské sociální demokracie - Vyrcholení ohlasu ruské buržoasně demokratické revoluce na Slovensku - Pozvolný odliv revoluční vlny	
§ 5:	<i>Parlamentní boj za uzákonění všeobecného hlasovacího práva a první všeobecné volby v českých zemích . . . . .</i>	993
	Menší ohlas ruského prosincového povstání a oslava prvního výročí ruské revoluce - Vzrůst stávkového hnutí - Nebývalý rozmach sociální demokracie a odborového hnutí v letech 1905—07 - Pád Gautschovy vlády, přechodná vláda Hohenlohova a parlamentní vláda Beckova - Uzákonění všeobecného hlasovacího práva do říšské rady - Parlamentní volby v květnu 1907	

Kap. 7. Politika české a slovenské buržoasie v posledních letech před světovou imperialistickou válkou

§ 1:	<i>Zesílený politický rozklad Rakousko-Uherska . . . . .</i>	1001
	Některé hlavní rysy politického vývoje - Pád Beckovy vlády - Následník trůnu František Ferdinand - Nástup Bienerthovy vlády	
§ 2:	<i>Úsilí české buržoasie o upevnění jejích mocenských pozic v Předlitavsku. . .</i>	1006
	Charakteristika české buržoasní politiky - Česká parlamentní politika za Beckovy vlády - Nové česko-německé smlíovačky - Česká parlamentní politika za Bienerthovy vlády - Česko-německé smlíovačky v letech 1909—1910 - Parlamentní volby v roce 1911 - Novoslovanství	
§ 3:	<i>Příprava imperialistické války . . . . .</i>	1013
	Gautschova vláda - Stürgkhova vláda - Česká buržoasní parlamentní politika za Gautschovy a Stürgkhovy vlády - Nové česko-německé smlíovačky v posledních předválečných letech - Švihova aféra - Zvýšená zahraniční politická aktivita české buržoasie	
§ 4:	<i>Politika slovenské buržoasie . . . . .</i>	1018
	Prohlubování národnostního útlaku v Uhrách v letech před první světovou	

válkou - Politika slovenské buržoasie - Prohloubení diferenciacie v táboře slovenských politiků - Situace v Uhrách před vypuknutím světové války

Kap. 8. Dělnické hnutí a osvobozenecský boj pracujících v letech 1908 až 1914

- § 1: *Hospodářský boj proletariátu a odborové hnutí v českých zemích a na Slovensku* 1022
Některé celkové rysy hospodářského boje dělnictva před I. světovou válkou - Protidrahotaň bouře v českých zemích - Družstevní (konsumní) dělnické hnutí v českých zemích - Stávkové hnutí - Národnostní rozkol v odborovém hnutí - Vývoj dělnického hnutí na Slovensku před první světovou válkou
- § 2: *Zesílený osvobozenecský boj dělnické třídy a ostatních pracujících v českých zemích* 1032
Růst živelného národně osvobozenecského boje v letech 1907—1914 - Antimilitaristické hnutí národně sociální mládeže - Antimilitaristické hnutí anarcho-komunistů - Ohlas balkánských válek v českých zemích
- § 3: *Oportunistická a reformistická politika sociální demokracie* 1035
Zesílení oportunistiky v mezinárodním dělnickém hnutí - Austromarkismus - VIII. sjezd Československé sociálně demokratické strany - IX. sjezd Československé sociálně demokratické strany - Boj sociální demokracie proti drahotě a militarismu - Centralisté - Parlamentní volby v roce 1911 - Parlamentní politika sociální demokracie v letech 1911—1913 - Liberecká levice - Levé revoluční živly v Československé sociální demokracii - XI. sjezd Československé sociální demokracie v roce 1913

Kap. 9. Česká a slovenská kultura v období 1900—1914

- § 1: *Česká literatura 1900—1914* 1044
- § 2: *Česká hudba v období 1900—1918* 1050
- § 3: *Výtvarné umění 1900—1918* 1057
Architektura - Sochařství - Malířství
- § 4: *Slovenská kultura v letech 1900—1914* 1087
Slovenská literatura - Slovenská hudba - K vědeckému životu na Slovensku - Výtvarné umění na Slovensku

Hlava VI. VELKÁ ŘÍJNOVÁ SOCIALISTICKÁ REVOLUCE A BOJ ČESKOSLOVENSKÉHO LIDU ZA NÁRODNÍ SVOBODU A STÁTNÍ NEZÁVISLOST (1914—1918)

Kap. 1. Prameny a literatura

- § 1: *Prameny* 1094
Celkový stav, přístupnost a zpracování pramenů - Nejdůležitější archivní prameny - Nejdůležitější tištěné prameny
- § 2: *Literatura* 1098
Celkové hodnocení - Přehledné práce - Nejdůležitější literatura k hospodářskému a sociálnímu vývoji - Nejdůležitější literatura k mezinárodnímu vývoji a postavení českých zemí za války - Nejdůležitější literatura k revolučnímu dělnickému hnutí za války a národně osvobozenecskému boji českého a slovenského lidu - Nejdůležitější literatura k dějinám české a německé buržoasie - Ostatní literatura
- § 3: *Prameny a literatura k slovenským dějinám* 1102
Literatura k slovenským dějinám - Prameny k slovenským dějinám období první světové války

Kap. 2. Vznik světové imperialistické války a mezinárodní vývoj do roku 1917

- § 1: *Imperialistický a světový charakter války* 1104
Zesílené válečné napětí v Evropě od konce roku 1913 — Nebezpečí mezinárodní izolace ústředních mocností v Evropě - Válečné imperialistické cíle evropských velmocí - Smrt rakousko-uherského následníka Františka Ferdinanda v Sarajevu - Vznik světové války
- § 2: *Mezinárodní postavení Rakousko-Uherska v prvních letech války* 1109
Krach plánu ústředních mocností na „bleskové“ válečné tažení - Vstup Itálie do války po boku dohodových velmocí v roce 1915 - Dohodová politika úplné blokády vůči ústředním mocnostem - Zesílený vliv německého imperialismu na Rakousko-Uhersko - Obrat k mírové imperialistické politice
- § 3: *Vývoj mezinárodního socialistického hnutí* 1113
Krach II. internacionály - Revoluční postoj ruských bolševiků - Konference levicových socialistů v Zimmerwaldu a Kienthalu

Kap. 3. Vnitropolitický vývoj v prvních válečných letech

- § 1: *Vyhlášení války a první vládní válečná opatření* 1114
Vítězství válečné strany v monarchii - Vnitropolitické přípravy k válce - Mobilisace a vojenská opatření
- § 2: *Postoj české a slovenské buržoasie k imperialistické válce* 1118
Postoj rakouské a německé buržoasie - Postoj polské, ukrajinské, italské a jihoslovenské buržoasie - Bezradnost české buržoasie v prvních dnech války - Projev loajality české buržoasie - Aktivní podpora válečného úsilí monarchie - Přípravy na příchod ruského vojíka do českých zemí - Pokusy o koncentraci politických sil české buržoasie - Postoj jednotlivých skupin slovenské buržoasie k vypovědění války
- § 3: *Postoj dělnické třídy a ostatního pracujícího lidu v českých zemích a na Slovensku k válce* 1123
Radikalizace pracujících na jaře 1914 a vznik války - Postoj rakouské sociální demokracie k válce - Postoj polské a jihoslovenské sociální demokracie - Radikalizace pracujících v českých zemích na jaře 1914 - První projev odporu českého lidu proti válce - Odpor slovenského pracujícího lidu k vyhlášení války - Postoj Slovenské sociální demokracie k válce - Počátky vládní persekuce českého lidu - Postoj Československé sociální demokracie k válce - Postoj centralistů, českých odborů a německé sociální demokracie v Čechách
- § 4: *Vývoj situace na rakousko-uherských frontách v prvních letech války* 1128
Vojenský průběh mobilisace - Nezdár původního strategického plánu rakousko-uherského generálního štábu na vedení války - První boje na srbské frontě - Vývoj prvních bojů na ruské frontě - Úspěchy rakousko-uherských armád na východní frontě - Okupace Srbska - Italská fronta - Vojenská situace Rakousko-Uherska počátkem roku 1917
- § 5: *Hospodářská situace v českých zemích v prvních letech války* 1132
Nové požadavky na hospodářství po vzniku války - Prvá vládní hospodářská a finanční opatření - Státní kapitalistický ráz hospodářských opatření - Válečné ústředny a průmyslové svazy - Finanční opatření a válečné půjčky - Daňová politika - Růst zisku finančního kapitálu - Základní změny v hospodářství - Přednostní vývoj zbrojního průmyslu - Vývoj průmyslových odvětví výrobních prostředků - Vývoj průmyslových odvětví spotřebních prostředků - Vratkost válečné konjunktury v průmyslu, růst monopolisace - Nedostatečnost zemědělské výroby v Předlitavsku - Úpadek výrobních sil v zemědělství - Vládní opatření k povznesení zemědělské výroby - Úpadek dobytkařství - Využivovací opatření - Vzdávající nerovnoměrnost hospodářského vývoje - Vzdávající význam průmyslové a zemědělské výroby

v českých zemích pro Předlitavsko - Stoupající hospodářská závislost monarchie na Německu

- § 6: *Sociální vývoj v českých zemích v letech 1915—1916* 1140
Sociální změny - Stoupající zisky velkobank, velkopřůmyslu a zemědělské výroby - Postavení české buržoasie v prvních letech války - Postavení maloburžoasie - Váleční zbohatlíci a oddlužování na vesnici - Postavení dělnické třídy veclku - Změny v sociálním složení dělnictva a postavení jednotlivých skupin dělnictva - Rychlý růst drahoty - Zhoršující se zásobování - Pokyby obyvательства
- § 7: *Hospodářská a sociální situace Slovenska v prvních letech války* 1146
Důsledky války na hospodářský život Uher a Slovenska
- § 8: *Zvýšený národnostní útlak v českých zemích a na Slovensku a politika české buržoasie v letech 1915—1916* 1148
Vlna německého šovinismu a nové zesílení germanisace - Nastoupení Körbrovy vlády, úmrtí císaře Františka Josefa - Odstoupení místodržitele Thuna v Čechách - Persekuce českých buržoasních politiků, tisku a organizací - Vytlačování češtiny z úřadů a persekuce českého školství - Řádění censury - Maffie - Hlavní rysy tehdejší české buržoasní politiky - Nové projevy loajality české buržoasie - Jednání o vytvoření nové tzv. národní strany - Ustavení „Českého svazu“ a „Národního výboru“ - Zesílení národnostního útlaku v Uhrách
- § 9: *Růst lidového protiválečného hnutí v českých zemích a na Slovensku* 1157
Nové podmínky osvobozenického boje pracujících v Předlitavsku - Některé zvláštnosti situace pracujících v českých zemích - Individuální protirakouská a protiválečná činnost v českých zemích - Začátky masového boje dělnictva proti nedostatkům v zásobování - Rozmach masového boje pracujících proti špatnému zásobování - Stávkové hnutí - Reformistická politika odborových organizací - Oslabení masového politického boje dělnictva - Sociálošovinistická politika rakouské sociální demokracie - Německá sociální demokracie v českých zemích - Společný postup české sociální demokracie s českými měšťáckými stranami - Centralistická politika českých centralistů - Počátek levicových proudů v sociální demokracii v Předlitavsku - Činnost anarchistů - Národní sociálové a křesťanství sociálové - Růst protiválečného lidového hnutí na Slovensku

Kap. 4. Začátky masového revolučního hnutí v českých zemích a na Slovensku

- § 1: *Buržoasně demokratická revoluce v Rusku a zhoršené mezinárodní postavení Rakousko-Uherska* 1169
Trvání zosířených imperialistických rozporů mezi velmocemi - Buržoasně demokratická revoluce v Rusku - Ohlas ruské buržoasně demokratické revoluce ve střední a jihovýchodní Evropě - Vstup Spojených států severoamerických do světové války - Vzrůstající rozpor německo-rakousko-uherské - Další zhoršení mezinárodního postavení habsburské monarchie - „Mírová“ jednání rakousko-uherské vlády - Mezinárodní sociální demokracie po boku imperialismu proti revolučnímu hnutí
- § 2: *Vývoj situace na rakousko-uherských frontách* 1174
Celková válečná situace - Východní ruská fronta - Srbská, rumunská a macedonská fronta - Italská fronta - Vojenská situace Rakousko-Uherska na podzim 1917
- § 3: *Začátek rozpadu válečného hospodářství* 1176
Zhroutení dosavadní válečné konjunktury - Vývoj jednotlivých průmyslových odvětví - Pokračující inflace - Nerovnoměrnost hospodářského vývoje a zosíření konkurenčního boje - Podstatné zesílení postavení velkobank - Rozmach českých velkobank - Další úpadek zemědělské výroby - Zvýšení ukládání kapitálu do půdy - Zhoršení výživy a ošacení pracujících - Prohloubení hospodářského rozvratu v Uhrách a na Slovensku

§ 4: <i>Nástup masového revolučního hnutí a kontrarevoluční postoj sociální demokracie</i>	1182
První zprávy o revoluci v Rusku - Krveprolití v Prostějově - 1. máj 1917 - Další rozmach stávkového hnutí a hladových demonstrací - Utvoření pražské dělnické rady - Pražští a plzeňští kovodělníci za sebeurčení českého národa - Vyvrcholení stávkového hnutí v létě 1917 - Ústup stávkového hnutí počátkem ledna 1917 - Rozmach masového politického ruchu mezi dělnictvem od jara 1917 - Protirevoluční politika sociální demokracie - Rakouská a německá sociální demokracie - Vítězství nacionalistického křídla české sociálně demokratické strany - Pokus o sloučení české sociální demokracie s národními sociály - Zhodnocení činnosti a významu B. Šmerala - Centralisté - Odborové hnutí - Ohlas ruské buržoasné demokratické revoluce v Uhrách	
§ 5: <i>Politika české buržoasie na rozcestí</i>	1193
Příznaky rozkladu habsburské monarchie - Bezradnost politiky německé buržoasie v českých zemích - Jmenování Seidlerovy vlády - Zesílené postavení české buržoasie - Májový program českých spisovatelů v květnu 1917 - Státoprávní prohlášení českých poslanců z května 1917 - Nové zákulisní dohodačky Českého svazu s vládou a habsburskou dynastií - Další koncentrace politických sil české buržoasie	
§ 6: <i>Zahraniční akce české a slovenské buržoasie</i>	1199
Česká otázka na počátku světové války - Protirakouský a protihabsburský postoj Čechů a Slováků v zahraničí - Vystoupení Masaryka v Ženevě v červenci 1915 - Zřízení Československé národní rady v Paříži - Masarykův a Dürichův konflikt - Příjezd Masarykův na Rus a rozmach československé zahraniční akce od jara 1917	

Kap. 5. Ohlas Říjnové revoluce a vyhlášení Československé republiky

§ 1: <i>Světodějný význam Velké říjnové socialistické revoluce</i>	1204
Vítězství proletářské revoluce v Rusku - Převratný význam Říjnové revoluce v lidských dějinách - Mocný mezinárodní ohlas Velké říjnové socialistické revoluce	
§ 2: <i>Změny v mezinárodní situaci koncem války a nezdar rakousko-uherského úsilí o uzavření imperialistického míru</i>	1207
Podstatné změny v mezinárodní situaci - Počátky imperialistické protisovětské intervence - Brestlitevský mír - Wilsonových 14 bodů - Zesílená diplomatická a propagační ofenziva dohodových velmocí - Definitivní nezdar Czerninovy „samostatné“ zahraniční politiky - Poslední rakousko-uherské mírové pokusy o jednání	
§ 3: <i>Zhroucení rakousko-uherských front</i>	1214
Celková vojenská situace - Východní ruská fronta - Jižní balkánská fronta - Italská fronta	
§ 4: <i>Úplný hospodářský rozvrat habsburské monarchie</i>	1216
Vyvrcholení krize válečného hospodářství - Naprostý úpadek těžby uhlí a výroby železa a oceli - Zhroucení zbrojní výroby - Ostatní průmysl - Naprosté vyčerpání zemědělské výroby - Krach organizovaného zásobování - Pokus o hospodářské vyrábění českých zemí - Hospodářské přípravy české buržoasie na případné osamostatnění českých zemí - Těžké zdravotní a sociální důsledky války - Celkový hospodářský krach monarchie	
§ 5: <i>Lednová stávka</i>	1221
Odlišný třídní charakter ohlasu Říjnové revoluce - První ohlas Říjnové revoluce v Předlitavsku - První ohlas Velké říjnové socialistické revoluce v Uhrách - Postoj buržoasie - Tříkrálová deklarace - Lednová stávka v rakouských zemích - Lednová stávka v českých zemích - Lednová generální stávka na Slovensku - Nový pokus o sloučení národních sociálů s českou sociální demokratickou stranou - Zahraniční ohlas lednové stávky - Zrada revolučního hnutí pravicovými sociálně demokratickými předáky - Kontra-	

revoluční opatření vládnoucích kruhů proti revolučnímu hnutí dělnictva - Kotorská vzpoura - Význam a dosah lednové stávk

- § 6: *Mocný rozmach masového revolučního hnutí na jaře a v létě 1918 v českých zemích a na Slovensku* 1236
 Stávkové hnutí na jaře 1918 - Hladové demonstrace - 1. máj 1918 - Rozklad rakousko-uherské armády - Kladenské povstání - Stávkové hnutí a hladové demonstrace v létě 1918 - Mocný rozmach národně osvobozeneckého hnutí - Stoupající bezradnost civilních a vojenských úřadů - Kontrarevoluční postoj sociální demokracie - Narůstání lidového odporu na Slovensku na jaře 1918 - První máj v Rožomberku a jeho význam - Červnová generální stávka a její průběh na Slovensku - Politická aktivisace slovenské buržoasie a její program - Vznik slovenské národní rady
- § 7: *Vznik Československé komunistické strany na Rusi a boj Čechů a Slováků za Sovětské Rusko* 1250
 Těžké postavení českých a slovenských zajatců v carském Rusku - Vliv ruské buržoasné demokratické revoluce na české a slovenské zajatce v Rusku - Vznik sociálně demokratické levice mezi Čechy a Slováky v Rusku - Činnost sociálně demokratické levice v Rusku po Říjnové revoluci - Založení Československé komunistické strany v Rusku
- § 8: *Posvolný odklon české buržoasie od monarchie a její znenáhly přechod na stranu Dohody* 1256
 Poslední rakousko-uherské vyrovnání - Vnitropolitické přípravy rakouské a německé buržoasie na případná mírová jednání - Hussarkova vláda - pokračování v protičeské politice - Obrat české buržoasní politiky - Dubnové prohlášení české buržoasie - Jubilejní oslavy Národního divadla - Česká demokratická kultura v boji za národní svobodu - Dokončení koncentrace politických sil české buržoasie - Reorganisace Národního výboru v Praze - Protisovětské vystoupení československých legií a diplomatická uznání Národní rady v Paříži
- § 9: *14. a 28. říjen 1918* 1266
 Krach předlitavské vládní moci na podzim 1918 - Ustavení Socialistické rady v Praze - Situace před 14. říjnem 1918 - Revoluční zásah Socialistické rady - 14. říjen 1918 - Dějinný význam 14. října 1918 - Císařský manifest z 16. října 1918 - Přípravy rakouské buržoasie na zřízení státu „Deutsch-Österreich“ - „Deutschböhmenn“ a „Deutschnähren“ - Cesta českých politiků ze Ženevy ve Švýcarsku - Přebrot 28. října 1918 v Praze - Průběh převratu 28. října 1918 - Situace na Slovensku - Říjnové události na Slovensku a martinská deklarace - Dějinný význam rozpadu monarchie a vznik ČSR

Přehled základní bibliografie	1284
Seznam obrázků v textu	1312
Seznam map	1316
Rejstřík osobní	1317
Rejstřík místní	1334
Obsah	1345

dikálové o sociální otázce v listopadu a v prosinci - Ovládnutí výboru Lípy slovenské radikály - Sjezd odboček Lípy slovenské v Praze - Liberálové a jednání sněmu o ústavě v prosinci 1848 a v lednu 1849 - Vláda a říšský sněm - Rozehnaní říšského sněmu 7. března - Oktrojovaná ústava - Protesty liberálů proti rozehnaní sněmu - Postoj radikálů na počátku roku 1849

Kap. 7. Přípravy ke květnovému povstání roku 1849 a definitivní porážka revolučního hnutí

- § 1: *Přípravy ke květnovému povstání roku 1849* 83
 Sociální a politický neklid na počátku r. 1849 - Odpor proti mimořádným odvodům - Otevřená protivládní opozice radikálního tisku - Bakuninovo „Provolání k Slovanům“ - Radikálové a revoluční boj Maďarů na počátku r. 1849 - Radikálové proti vstupu carského vojska do Sedmíhrad - Radikálové a Jelačić - Protivládní demonstrace v březnu - Reakční zásah vlády proti tisku - Omezení spolkového života a Lípa slovenská - Radikální tisk a protirakouský odpor Italů - Promaďarská nálada v dubnu - Carská pomoc císaři rakouskému proti revolučnímu boji Maďarů - Zostřený postoj radikálního tisku v dubnu - K. Havlíček v opozici proti vládě - Postoj liberálů a konservativců - Iniciativa M. A. Bakunina - Bakuninův plán a cíle povstání - Postoj Arnolda a Sabiny k Bakuninovu plánu - J. V. Frič a přípravy k povstání - Sabinův „Tábor, jiskry časové“ - Agitace na venkově a mezi Němci, navazování styků a revolučními Maďary - Nedostatky příprav k povstání a jejich prozrazení
- § 2: *Konečná porážka revolučního hnutí v českých zemích* 94
 Český tisk za stavu obležení - Lípa slovenská a Národní garda - Úřady a protivládní projevy venkova - Sympatie s poraženými revolučními Maďary - Zesílení vládní reakce na podzim 1849

Kap. 8. Buržoasní revoluce v Uhrách a masové akce v letech 1848 až 1849 na Slovensku

- § 1: *Revoluční situace v Uhrách a na Slovensku* 96
 Uhry před revolucí - Úloha šlechty v buržoasní revoluci - Poddané rolnictvo a jeho situace před revolucí - Měšťanstvo - Hospodářská a společensko-třídní situace v Uhrách před revolucí - Zápas o buržoasní reformy - Národnostní otázka v Uhrách před revolucí a Slováci
- § 2: *Březnová revoluce v Uhrách* 100
 Revoluční situace v Evropě a Uhry - Revoluční vystoupení v Pešti 15. března 1848 - Uherský sněm a březnové zákony uherského sněmu z r. 1848
- § 3: *Masové společenské hnutí na Slovensku z jara 1848* 103
 Ohlas březnových zákonů na Slovensku - Rolnické hnutí na Slovensku po vyhlášení zákona o zrušení poddanství - Lidové shromáždění v Brezové - Nitranské žádosti
- § 4: *Slovenské národně politické hnutí na jaře 1848* 106
 Narůstání slovensko-maďarského konfliktu - Jarní akce představitelů slovenského národního hnutí - Mikulášské žádosti
- § 5: *Slováci v době Slovenského sjezdu a červnového povstání* 110
 Štúrovci a rakouští Slované - Představitelé slovenského národního hnutí na Slovenském sjezdu v Praze - Účast Slováků na pražském červnovém povstání
- § 6: *Slovenské výpravy* 113
 Politika Vídně vůči Uhrám - Nová orientace štúrovců na pražském povstání - Situace v Uhrách, Zostření maďarsko-chorvatského sporu v září 1848 a Slováci - První slovenská výprava a situace v Uhrách - Druhá slovenská výprava - Březnová oktrojovaná ústava a slovenské požadavky - Situace v Uhrách na jaře 1849 a postoj Maďarů k uherským národnostem - Národ-

	nostní zákon v Uhrách ze dne 28. července 1849 - Třetí slovenská výprava - Kontrarevoluce a slovenské požadavky	
§ 7:	<i>Zhodnocení revoluce 1848—1849 v Uhrách a slovenského společenského ruchu</i>	123
Kap. 9.	Význam revolučního hnutí v letech 1848—1849	
	Předpoklady a výsledky revolučního hnutí let 1848—1849 v Evropě - Výsledky revolučního hnutí v Rakousku a v českých zemích: a) pro liberální buržoasii - b) pro radikální demokraty - c) pro proletariát - d) pro rolnictvo - Nedokončená buržoasné demokratická revoluce - Význam revolučního hnutí let 1848—1849 - Význam radikálních demokratů	127
Hlava II. BOJ O ZAVEDENÍ BURŽOASNÍHO ZŘÍZENÍ V RAKOUSKU A VÝVOJ NÁRODNÍHO Hnutí V ČESKÝCH ZEMÍCH (1849—1867)		
Kap. 1.	Prameny a literatura	
	Prameny k českým dějinám - Literatura - Prameny k slovenským dějinám - Literatura	131
Kap. 2.	Mezinárodní postavení habsburské monarchie v letech 1849 až 1867	
§ 1:	<i>Charakteristika kapitalistického společenského řádu</i>	136
	Charakteristika kapitalismu	
§ 2:	<i>Hospodářský a sociálně politický vývoj střední Evropy po r. 1848</i>	137
	Hvost po r. 1848	
§ 3:	<i>Mezinárodně politické postavení Rakouska v období 1849—1867</i>	139
	Mezinárodní postavení Rakouska 1849—1867	
Kap. 3.	Národní hnutí v letech 1849—1867	
§ 1:	<i>Pollažení demokratických sil po porážce revoluce</i>	141
	Persekuce demokratických sil po revoluci 1848—1849 - Oposiční hnutí proti bachovskému absolutismu - Nástup vídeňské kontrarevoluce v Uhrách - Udušení slovenského národního hnutí - Stúrova poslední léta - Krize slovenského národního hnutí	
§ 2:	<i>Přeměna státní správy za Bachova absolutismu</i>	153
	Přeměna politické správy - Armáda, policie, četnictvo - Školství a církevní politika - Vídeňská centralisace v Uhrách - Nová organizace státní správy v Uhrách - Bachovská politická správa v Uhrách - Bachovo soudnictví - Policie a četnictvo - Církevní politika Vídně v Uhrách - Třídní charakter a funkce Bachova režimu v Uhrách - Bachův režim a Slovensko	
§ 3:	<i>Hospodářský a sociální vývoj českých zemí v období nástupu kapitalismu volné konkurence</i>	159
	Nástup kapitalismu v českých zemích - Rozvoj vnitřního trhu - Vývoj zemědělství - vyvazeni z feudálních břemen - Odpor proti placení vyvazovacích dávek - Rozvoj výrobních sil v zemědělství - Třídní a sociální složení vesnice - Rozmach továrního průmyslu - Textilní průmysl - Zemědělský průmysl - Hutnictví - Těžba uhlí - Strojírenský průmysl - Hospodářské postavení českých zemí v Rakousku - Revoluce v dopravě - Budování železniční sítě - Silnice - Vodní cesty - Peněžní systém - Vzdělání daňového břemene - Hospodářské krize - Hospodářská politika vlády	
§ 4:	<i>Hospodářský a sociální vývoj Slovenska v období nástupu kapitalismu svobodné konkurence</i>	181
	Podmínky nástupu kapitalismu na Slovensku - Rozvoj vnitřního trhu - Vývoj kapitalismu v zemědělství na Slovensku - Urbánní patent z 2. března 1853 - Pruská cesta vývoje kapitalismu v zemědělství na Slovensku - Přechnodný typ hospodaření na velkostatech na Slovensku - Rolnická otázka	

na Slovensku - Pozůstatky feudalismu a feudálních metod vykořisťování -
 Vyvlastňování rolnictva - Zemědělský proletariát - Třídní odpor rolnictva -
 Vývoj průmyslu na Slovensku - Odvětví lehkého průmyslu - Zemědělský
 průmysl - Hutnictví a železářství - Strojřemství - Charakteristika vývoje
 průmyslu na Slovensku - Železnice - Peněžnictví - Hospodářská politika
 Vídně vůči Uhrám - Daňová politika Vídně v Uhrách

§ 5: <i>Změny v třídní struktuře obyvatelstva . . . . .</i>	198
Vývoj počtu obyvatelstva - Rozdělení pozemkového vlastnictví a třídní složení vesnice - Formování průmyslové buržoazie - Formování průmyslo- vého proletariátu - Rozdělení pozemkového vlastnictví na Slovensku - Obyvatelé zaměstnaní v řemeslech a v průmyslu	
§ 6: <i>Postavení dělnické třídy v českých zemích a na Slovensku a její boje v letech 1849—1867 . . . . .</i>	205
Zemědělská a dělnická otázka na Slovensku	
§ 7: <i>Postavení českých zemí v Rakousku v letech 60. a vývoj národního hnutí . . . . .</i>	214
Pád Bachova absolutismu - Rozmnožená říšská rada - Říjnový diplom (20. X. 1860) - Únorová ústava (26. II. 1861) - Spolupráce české konserva- tivní buržoazie se šlechtou - Zahájení pasivního odporu - Politické směry na českém sněmu - Složení moravského sněmu - Samospráva - Český tisk - Rozmách spolkového života - Formování politických směrů počátkem 60. let - Ohlas polského povstání r. 1863 - Pokus o založení české demokratické strany - J. V. Frič a evropské demokratické hnutí - Příprava dualismu - Palackého Idea státu rakouského - Válka prusko-rakouská	
§ 8: <i>Postavení Slovenska v 60. letech a vývoj slovenského národního hnutí . . . . .</i>	232
Situační v Uhrách po Bachově pádu - Slovenské národní hnutí v 60. letech - Martinské shromáždění a memorandum - Vídeňské memorandum - Matica slovenská - Politika představitelů slovenského národního hnutí v období provisoria	
§ 9: <i>Význam rakousko-uherského vyrovnání pro postavení českých zemí a Slovenska v habsburské monarchii . . . . .</i>	244
Rakousko-uherské vyrovnání - Mezinárodní význam rakousko-uherského vyrovnání - Prošincová ústava - Důsledky rakousko-uherského vyrovnání pro Slovensko	

Kap. 4. Česká a slovenská kultura v období 1848—1867

§ 1: <i>Česká literatura 1848—1867 . . . . .</i>	247
§ 2: <i>Česká hudba v období 1848—1867 . . . . .</i>	258
§ 3: <i>Výtvarné umění 1848—1867 . . . . .</i>	265
Malířství - Sochařství - Architektura	
§ 4: <i>Slovenská kultura v letech 1849—1867 . . . . .</i>	285
Podmínky národně kulturní práce na Slovensku v letech Bachova absolu- tismu - Rozmách kulturního života na Slovensku v 60. letech - Slovenské básnictví a literatura let 1848—1867 - Výtvarné umění na Slovensku v 50. a 60. letech XIX. století - Hudební tvorba na Slovensku v letech 1848—67 - Věda na Slovensku	

Kap. 5. Charakteristika národního hnutí v českých zemích a na Slo- vensku v období 1849—1867

§ 1: <i>Vývoj v českých zemích . . . . .</i>	296
Význam národního hnutí v českých zemích v letech 1849—1867	
§ 2: <i>Charakteristika národního hnutí na Slovensku v letech 1849—1867 . . . . .</i>	298

Kap. 1. Prameny a literatura

Kap. 2. Postavení Rakousko-Uherska v mezinárodní politice v období
1867—1879

Mezinárodní situace do r. 1879

300

Kap. 3. Hospodářský a společenský vývoj českých zemí a Slovenska
a buržoasní politika

§ 1: *Vývoj průmyslu v českých zemích a na Slovensku* 303

Vývoj průmyslu v českých zemích - Textilní průmysl - Zemědělský průmysl - Sklářství - Papírenský průmysl - Polygrafický průmysl - Kožedělný průmysl - Dřevařský průmysl - Stavební průmysl - Chemický průmysl - Železářství - Těžba uhlí - Průmysl strojírenský - Dovršení průmyslové revoluce v českých zemích - Výrobní patenty - Akciové společnosti - Peněžnictví - Vývoj bank - Záložny - Spořitelny - Živnostenská banka - Pražská bursa - Rozmách spekulace - Podmínky rozvoje průmyslu na Slovensku po vyrovnání - Potravinářský průmysl - Ostatní odvětví lehkého průmyslu - Těžba uhlí na Slovensku - Železářství - Počátky strojírenského průmyslu na Slovensku - Rozvoj dopravy - Účast slovenské buržoasie na průmyslovém podnikání - Postavení průmyslového dělnictva na Slovensku - Rozvoj bankovníctví na Slovensku

§ 2: *Zemědělství v českých zemích a na Slovensku a situace rolnictva* 343

Revoluce v zemědělství - Rozvržení osevních ploch - Živočišná výroba - Odchylný vývoj oblastí - Prohloubení třídní diferenciacie vesnice - Vzrůst knihovního zadlužení - Exekuční prodeje - Rolnické hnutí - Boj o občiny - Pomalé zesílení kapitalismu v zemědělství na Slovensku - Rozdělení půdy a třídní diferenciacie rolnictva v 70. letech - Vliv feudálních přežitků na zbídačování zemědělců - Třídní odpor slovenských rolníků - Situace slovenského zemědělského proletariátu

§ 3: *Hospodářská krize v letech sedmdesátých* 356

Krize r. 1869 - Otřes bursy r. 1872 - Krach na vídeňské burse v květnu 1873 - Krize v průmyslu - Postižení malovýroby a obchodu krizí - Nezaměstnanost dělnictva - Krize v zemědělství - Počátky vleké agrární krize - Důsledky hospodářské krize v 70. letech pro Slovensko - Význam hospodářské krize ze 70. let

§ 4: *Vyvrcholení demokratického národního hnutí a pokusy o české vyrovnání. Prohloubení rozporů v táboře české buržoasie* 378

Ohlas rakousko-uherského vyrovnání v českých zemích - Pouť na Rus 1867 - Národní manifestace - Tábory v Čechách - Výjimečný stav v Praze - Tábory na Moravě r. 1868 - Význam táborů r. 1868 - Buržoasní politika po rakousko-uherském vyrovnání - Deklarace (22. srpna 1868) - Osvědčeno moravských poslanců (25. srpna 1868) - Riegrovo memorandum Napoleonovi III. - První pokusy o české vyrovnání - Tábory v Čechách r. 1869 - Tábory na Moravě r. 1869 - Tábory ve Slezsku r. 1869 - Účast na táborech r. 1869 - „Slovanská lípa“ - „Jednatelství z Blanka“ - Ohlas prusko-francouzské války - Potockého vláda a české vyrovnání - Pamětní spis o zahraniční politice (8. prosince 1870) - Ministerstvo Hohenwartovo - Fundamentální články - Růst německého nacionalismu - Zmar českého vyrovnání - Tábory v Čechách v l. 1870—1871 - Tábory na Moravě v l. 1870—1871 - Tábory ve Slezsku v l. 1870—1871 - Historický význam demokratického národního hnutí v období 1868—71 - Požadavek českého státního práva - Požadavek všeobecného volebního práva - Odpírání daní - Hospodářské požadavky - Kulturně-politické požadavky - Oživení husitské tradice na táborech - Boj proti katolické církvi - Slovanská myšlenka na táborech - Celonárodní charakter tá-

borového hnutí - Hlavní centra táborového hnutí - Periodisace demokratického národního hnutí 1868—1871 - Revoluční situace v Čechách na podzim 1868 - Pokles masového hnutí od r. 1870 - Rozklad radikálně-demokratického směru - Vydělování samostatného politického dělnického hnutí z demokratického a národního proudu - Význam táborů pro formování novodobého českého národa - Charakter národního hnutí na Moravě a ve Slezsku - Ohlas táborů na Slovensku a ve slovanských zemích - Auerspergová vláda - Volby do zemského sněmu v Čechách r. 1872 - Pokračování v pasivní opozici - Přímé volby do říšské rady (1873) - Odpor proti politice pasivního odporu - Založení „národní strany svobodomyšlné“ - Krize politiky české buržoasie v 70. letech - Sympatie s národně osvobozovacími hnutími jižních Slovanů - Ohlas rusko-turecké války v českých zemích - Okupace Bosny a Hercegoviny - Boj proti pasivnímu odporu - Úpadek německých liberálů a pád Auerspergovy vlády

§ 5: *Politika slovenské buržoasie v době vyrovnání a po vyrovnání* 441

Vyrovnání a rozkol v táboře slovenského buržoasního národního hnutí - Skupina memorandistů - Politika představitelů Nové školy slovenské v letech po vyrovnání - Uherský národnostní zákon r. 1868 - Politika jednotlivých skupin slovenské buržoasie po vydání národnostního zákona - Akce maďarské vlády proti slovenskému národnímu hnutí - Zánik Nové školy - Československé vztahy a slovanská vzájemnost v 70. letech

Kap. 4. Počátky socialistického hnutí v našich zemích

§ 1: *První ohlasy socialismu v českém dělnickém hnutí* 451

§ 2: *Vliv I. Internacionály a Komuny na dělnické hnutí a ustavení jednotné mezinárodní socialistické strany v Rakousku* 457

§ 3: *Rozmach dělnického hnutí v českých zemích po neuděrském sjezdu* 464

§ 4: *Počátky dělnického hnutí na Slovensku* 469

Počátky moderního dělnického hnutí. Jeho podmínky - Pronikání socialistických idejí do Uher. Budapešť, centrum dělnického hnutí - Počátky dělnického hnutí na Slovensku. Význam Bratislavy jako střediska hnutí - Ohlas Pařížské komuny - Leo Frankel. Od dělnických spolků k dělnické straně

Hlava IV. NÁSTUP DĚLNICKÉ TRÍDY DO POLITICKÉHO ŽIVOTA V NAŠÍ VLASTI (1879—1900)

Kap. 1. Prameny a literatura

Prameny archivní - Statistické publikace - Politická publicistika - Memoárová literatura - Marxismus-leninismus - Buržoasní historiografie - Prameny a literatura k slovenským dějinám 476

Kap. 2. Mezinárodní postavení Rakousko-Uherska po vzniku dvoj- spolku r. 1879

Zrychlené přerůstání kapitalismu volné konkurence v imperialismus - Dvoj-
spolek - Bulharská krize - Zostření mezinárodního napětí koncem 80. let -
Dohoda francouzsko-ruská - II. internacionála - Rusko-rakousko-uherská
dohoda o statu quo na Balkáně 482

Kap. 3. Hospodářská situace v období přechodu k imperialismu

§ 1: *Vývoj průmyslu a bank v českých zemích a na Slovensku v letech 1879—1900* 487

Základní rys hospodářského vývoje v průmyslu v letech 1879—1900 - Roz-
voj výrobních prostředků - Potíže a překážky rozvoje - Průmyslová převa-
ha českých zemí - Koncentrace výroby - Koncentrace a centralisace kapi-
tálu - Vývoj předlitavských bank a úvěrních ústavů - Hospodářské cykly -
Vznik a činnost prvních monopolů - Hospodářská činnost vládní - Zvláštnosti
hospodářského vývoje Rakousko-Uherska - Vývoj českého kapitálu -

Státní podpora uherského průmyslu - Rozvoj průmyslu na Slovensku - Koncentrace kapitálu v Uhrách a na Slovensku - Koncentrace průmyslové výroby - Finanění a průmyslové podnikání slovenské buržoasie - Pomale zatláčování malovýroby na Slovensku - Domácká výroba na Slovensku

§ 2: *Vývoj zemědělství v letech 1879—1900 v českých zemích a na Slovensku* . . . 543

Úbytek zemědělského obyvatelstva - Úbytek pracovních sil v zemědělství - Rozsah a charakter zemědělské půdy - Stav držby orné půdy - Počátky mechanizace v zemědělství - Umělá hnojiva, meliorace - Vybudování sítě komunikací - Stupeň rozvoje kapitalismu v zemědělství - Vleká agrární krize - Pokles pozemkové renty - Celní ochranná politika - Zemědělská zákonodárství - Stav polářství - Obilnářství - Bramborářství - Repářství - Další polní plodiny - Polní zelinářství - Chmelářství, vinařství - Ovocnářství - Pšeninařství - Jeteloviny - Sláma - Lukařství - Pastviny - Živočišná výroba - Dobytkářství - Chov koní - Chov drůbeže - Včelařství - Školství, hospodářské spolky - Situace zemědělství na Slovensku v 80. a 90. letech - Rolnická otázka

Kap. 4. Sociální vývoj v období přechodu k imperialismu v českých zemích a na Slovensku

§ 1: *Změny sociální struktury* 559

Národnostní poměry - Růst slovenského obyvatelstva - Sociální složení obyvatelstva v zemědělství - Třídní struktura obyvatelstva v průmyslu

§ 2: *Postavení dělnické třídy* 572

Způsoby zvýšeného vykořisťování dělnické třídy - Vzrůst nezaměstnanosti - Úroveň mzdová - Nízká spotřeba základních životních potřeb - Nízká úroveň bydlení - Zdravotní poměry dospělých i dětí - Nedostatek společenských práv - Postavení dělnické třídy na Slovensku - Zákony týkající se průmyslových dělníků - Sociální postavení slovenského proletariátu

§ 3: *Postavení rolnictva* 587

Koncentrace půdy - Pacht - Parcelářství - Růst zadlužení - Sociální a třídní struktura venševce - Exekuce - „Útěk z venkova“, vystěhovalectví - Zemědělské dělnictvo - Postavení slovenského rolnictva a zemědělského proletariátu - Proletarisace středních vrstev

Kap. 5. Politika české a slovenské buržoasie na počátku přerůstání kapitalismu volné konkurence v imperialismus (1879—1890)

§ 1: *Nástup Taaffovy vlády a konec pasivní politiky českých buržoasních poslanců* 596

Pád Auerspergovy vlády - Nástup Stremayerova kabinetu - Taaffova vláda - Železný kruh pravice - Politika „cukroví a biče“ vůči dělnickému hnutí - Reforma živnostenského řádu - Agrární otázka - Volební reforma

§ 2: *Poměr české buržoasie k Taaffově vládě a nacionální útlak českého lidu* . . . 600

Konec pasivní opoie českých buržoasních politiků - Státoprávní ohrazení - Branný zákon - Stremayerova nařízení - Pražákova nařízení - Rozdělení pražské university - Počátky národnostních třenic - Národnostní útlak Čechů - Přezítiky feudalismu - Růst reakčního vlivu katolické hierarchie - Volební reforma 1882 - Volby do říšské rady 1885

§ 3: *Vnitropolitická situace v Uhrách a politika slovenské buržoasie v 80. letech* . . 611

Politická situace v Uhrách v 80. letech - Stupňování národnostního útlaku a pasivity slovenské buržoasie - Česko-slovenské styky v 80. letech

§ 4: *Počátky slabosti Taaffova režimu* 614

Růst nacionalistické a antisemitské reakce - Křesťansko-sociální hnutí - Rolnické hnutí - Neúspěchy staročeků v agrární politice - Protičeská politika vlády v školských otázkách - Povaha mladočeské strany v 80. letech - Branný zákon 1889

§ 5: <i>Punktace a úpadek staročeské strany . . . . .</i>	624
Pokusy Taaffovy vlády získat podporu nacionalistické německé buržoasie - Punktace - Hnutí českého lidu proti punktacím	

Kap. 6. Dělnické hnutí v období příprav masového rozmachu

§ 1: <i>Dělnické hnutí na přelomu 70. a 80. let . . . . .</i>	626
Sjezd sociální demokracie 18. srpna 1878 a petice za všeobecné rovné volební právo - Počátky sílení vlivu socialistického dělnického hnutí v širokých masách pracujících koncem 70. let - Postoj sociálních demokratů k národnostní otázce - Sociální demokracie a rolnictvo - Úsilí sociální demokracie o rozvoj odborové organizace dělnictva - Stávkové hnutí počátkem 80. let	
§ 2: <i>Persekuce dělnického hnutí v 80. letech . . . . .</i>	632
Sociální demagogie vládnoucích tříd, prostředek boje proti socialismu - Persekuce dělnického hnutí v 80. letech - Protisocialistický senát v Praze - Výjimečný zákon	
§ 3: <i>Rozkol v dělnickém hnutí v Rakousku v první polovině 80. let . . . . .</i>	636
Diskuse o směru a taktice dalšího postupu sociální demokracie v Rakousku - Historické kořeny a podstata rozkolu - Brněnský sjezd 1882 - Anarchisté a umírněná a radikální frakce v řadách sociální demokracie - Podstata a objektivní předpoklady rozkolu	
§ 4: <i>Překonání rozkolu a obnovení jednoty sociálně demokratické strany v Rakousku</i>	639
Stávky v polovině 80. let - Překonání rozkolu a obnovení jednoty sociální demokracie - Vznik listu Rovnost v Brně - Historický význam hainfeldského sjezdu - Mezinárodní socialistický kongres v Paříži 1889 - 1. máj 1890	
§ 5: <i>Vznik sociálně demokratické strany v Uhrách . . . . .</i>	646
Situace v dělnickém hnutí v Uhrách před založením sociálně demokratické strany - První prvomájové demonstrace r. 1890 - Založení sociálně demokratické strany Uher	

Kap. 7. Pád Taaffovy vlády a počátky politické krize v Rakousko-Uhersku

§ 1: <i>Porážka staročechů a vítězství mladočechů . . . . .</i>	648
Volby do říšské rady 1891 - Krach staročechů a vítězství mladočechů - Realisté - Jubilejní zemská výstava	
§ 2: <i>Pokrokové hnutí . . . . .</i>	652
„Pokrokové hnutí“ mládeže - „Omladina“	
§ 3: <i>Pád Taaffovy vlády . . . . .</i>	654
Taaffův návrh volební reformy 1893 - Pád Taaffovy vlády	
§ 4: <i>Počátky politické krize v Rakousku . . . . .</i>	656
Počátky vleké politické krize v Předlitavsku - Windischgrätzovo ministerstvo - Badeniho ministerstvo	
§ 5: <i>Nová vlna bojovného nacionalismu proti rostoucímu vlivu sociální demokracie</i>	658
Badeniho volební reforma - Vnitřní vývoj mladočeské strany v prvé pol. 90. let - Josef Kaizl - První volby v V. kurii - Protistátopravní prohlášení prvních českých sociálně demokratických poslanců - Badeniho jazyková nařízení - Pangermánské pogromy na Čechy r. 1897 - Počátky národně sociálních pangermánských organizací - Počátky českých národních sociálů - Pád Badeniho vlády - Gautschova vláda - Gautschova jazyková nařízení - Thunova vláda - Mladočeši jako opora Thunovy vlády - Protilidový ráz politiky Thunovy vlády - Likvidace Gautschových jazykových nařízení	
§ 6: <i>Diferenciace buržoasního politického tábora v důsledku rostoucích imperialistických tendencí koncem XIX. století . . . . .</i>	670
Rozklad „pokrokového“ hnutí mládeže - Národně sociální strana - Klerik-	

kální strany - Počátky agrární strany - T. G. Masaryk a jeho strana - Masaryk a sociální otázka

- § 7: *Rozkol buržoasního tábora na Slovensku* 676
 Vnitřní poměry v Uhrách y 90. letech a slovenská politika - Sjezd nemadarských národností v Uhrách roku 1895 - Diferenciace v táboře slovenské buržoasie - Zintenzivnění československých styků na konci XIX. století

Kap. 8. Masový rozmach dělnického hnutí a počátky revisionismu

- § 1: *Rozmach dělnického hnutí počátkem 90. let v českých zemích* 682
 „Naše obrana“, pokus o nacionální rozštěpení sociální demokracie - Organizační upevnění sociální demokracie - Počátky československé sociální demokracie v 90. letech - Potření anarchistických živlů ve straně - Rozvoj sociálně demokratické publicistiky - Utvoření jednotné odborové organizace
- § 2: *Engelsova pomoc socialistům v Rakousku v 90. letech a úspěchy sociální demokracie v boji za hlasovací právo a za lepší životní podmínky pracujících* 690
 Boj sociální demokracie za volební právo - Účast sociální demokracie ve volbách r. 1891 - Stanovisko sociální demokracie k národnostní otázce - Vyvrhnutí boje za volební právo 1893 - Masové stávkové hnutí v 90. letech - Účast sociální demokracie ve volbách r. 1897
- § 3: *Rozmach dělnického hnutí na Slovensku* 700
 Situace v dělnickém hnutí v Uhrách v první polovině 90. let - Stávkové hnutí a prvomájová demonstrace - Aktivisace dělnického hnutí na Slovensku v první polovině devadesátých let. Spolupráce slovenských a českých dělníků - Počátky slovenského dělnického tisku - Stav dělnického hnutí v posledních letech XIX. století - Postoj slovenských buržoasních politiků k slovenskému dělnickému hnutí
- § 4: *Snaha buržoasie ochromit rozmach dělnického hnutí buržoasním nacionalismem a počátky revisionismu v Rakousku* 710
 Buržoasní pokusy o rozklad socialistického dělnického hnutí - Postoj sociální demokracie k Badeniho jazykovým nařízením - Rozklad „pokrokového hnutí mládeže“ a sociální demokracie - Národní a křesťanství sociálně proti sociální demokracii - Sociální demokracie a agrární otázka koncem století - Růst oportunistických tendencí v sociálně demokratické politice koncem XIX. století - Objektivní předpoklady růstu oportunistických tendencí v sociální demokracii na přelomu XIX. a XX. století - Revisionismus - Austromarxismus - Brněnský program národnosti
- § 5: *Zesílení oportunistických tendencí v sociální demokracii Uher* 715
 Kořeny oportunismu v uherské sociální demokracii - Oportunismus v rolnické otázce - Nedůsledná národnostní politika uherské sociální demokracie
- § 6: *Rozpor mezi radikalismem mas a oportunismem vůdců sociální demokracie* 718
 Přesunutí revolučního střediska do Ruska - vznik leninismu - Masové stávkové hnutí, hlavní forma projevu revolučnosti proletářských mas u nás koncem století - Dělnické hnutí, základní činitel demokratického osvobozenického hnutí lidu v habsburské monarchii

Kap. 9. Česká a slovenská kultura v období 1867—1900

- § 1: *Literatura* 726
- § 2: *Hudba* 749
- § 3: *Výtvarné umění 1867—1900* 758
 Architektura - Sochařství - Malířství
- § 4: *Slovenská kultura* 779
 Podmínky kulturního života na Slovensku po vyrovnání - Stav vědy na Slovensku v matičním období - Slovenská literatura - Slovenské výtvarné umění - Slovenská hudební tvorba